

VALTIONEUVOSTON ASETUS POIKKEUKSELLISESTA MUKAUTUSTUESTA JA SEN LISÄTUESTA MAATALOUSTUOTTAJILLE VUONNA 2022

1. Yleistä

Maataloustuottajille ehdotetaan maksettavaksi Euroopan unionin varoista kokonaan rahoitettavaa poikkeuksellista mukautustukea. Tuen maksaminen perustuu Euroopan komission 23 päivänä maaliskuuta 2022 antamaan poikkeuksellisesta mukautustuesta maataloustuottajille annetun komission delegoidun asetuksen (EU) 2022/467, jäljempänä *komission asetus*, 1 artiklaan. Komission asetuksen 1 artiklan mukaan jäsenvaltiot voivat maksaa poikkeuksellista mukautustukea maataloustuottajille yhteensä 500 miljoonaa euroa, josta Suomen osuus on 6 872 674 euroa. Komission asetuksen 1 artiklan toisen alakohdan mukaan tuki on jaettava puolueettomia ja syrjimättömiä perusteita noudattaen siten, että tuki ei aiheuta kilpailun vääristymistä. Tuen tavoitteena on vähentää markkinahäiriöistä maataloustuottajille aiheutuvia taloudellisia haittoja. Tuki on maksettava komission asetuksen 1 artiklan 1 kohdan viidennen alakohdan mukaan viimeistään 30 päivänä syyskuuta 2022.

Komission asetuksen 2 artiklan mukaan jäsenvaltio voi myös myöntää kansallisesti rahoitettavaa poikkeuksellista mukautustukea täydentävää lisätukea, jonka määrä voi olla enintään 200 prosenttia poikkeuksellisen mukautustuen määrästä. Lisätuki on jaettava puolueettomia ja syrjimättömiä perusteita noudattaen siten, että tuki ei aiheuta kilpailun vääristymistä. Maataloustuottajille ehdotetaan maksettavaksi lisätukea enintään 13,73 miljoonaa euroa. Lisätuki on maksettava komission asetuksen 2 artiklan 2 kohdan toisen alakohdan mukaan viimeistään 30 päivänä syyskuuta 2022.

Poikkeuksellisen mukautustuen ja lisätuen myöntämisperusteet on ilmoitettava komission asetuksen 3 artiklan a alakohdan mukaan Euroopan komissiolle viipymättä ja viimeistään 30 päivänä kesäkuuta 2022.

Euroopan unionin suorista tuista maataloudelle annetun lain (193/2013, sellaisena kuin se on muutettuna lailla 1364/2014), jäljempänä *suorien tukien laki*, 25 a §:n mukaan laissa tarkoitettussa markkinahäiriötilanteessa valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä tuen käyttöönottoa, tuen saajaa, tuen myöntämisen edellytyksiä, tuen määrää, tukikelpoisia kustannuksia, tuen hakemista, tuen myöntämistä, tarvittavia selvityksiä ja määräaikoja koskevista vaatimuksista Euroopan unionin lainsäädännössä säädetyissä rajoissa. Suorien tukien lain 25 a §:n nojalla ehdotetaan annettavaksi valtioneuvoston asetus poikkeuksellisesta mukautustuesta ja sen lisätuesta maataloustuottajille vuonna 2022. Asetuksella säädettäisiin poikkeuksellisen mukautustuen ja sen lisätuen tarkemmista myöntöperusteista ja yksikkökohtaisesta tuen määrästä.

Mukautustuki on tarkoitus maksaa tukialueella AB. Pohjoisen tuen alueella vastaavista tukien korotuksista on tarkoitus säätää pohjoisen tuen vastaavien tukimuotojen korotuksilla vuodelle 2022.

Luonnoksesta pyydettiin lausuntoja maa- ja metsätalousministeriön internet-sivuilla aikavälillä 16.5.-30.5.2022 ja lausuntopyyntöön vastaanottajaksi osoitetuilta tahoilta.

Lausuntoaika lyhennettiin kahteen viikkoon tukihakuaikataulujen varmistamiseksi. Valtiovarainministeriöllä ei ollut lausuttavaa asiassa. Oikeusministeriön ilmoitti, ettei se lausu asiassa. Ruokavirasto huomautti eräistä teknisistä seikoista ja muotoiluista mukaan lukien myöntöperusteiden tarkentaminen sekä esitti maataloustoiminnan tarkempaa määrittelyä perusteluihin sekä tuenhakijan seuraajalle automaattisesti myönnettävää oikeutta hakea tukea koko tilan hallinnan siirtotapauksissa. Varsinais-Suomen ELY keskus totesi, että asetusluonnoksessa on tuen toimeenpano annettu kunnan maaseutuuelinkeinoviranomaiselle. VS ELY-keskus ei sinänsä vastusta tätä, mutta pyytää kiinnittämään erityistä huomiota siihen, että sekä kasvihuonetuotannon tuen, että puutarhatuotteiden varastointituen toimeenpanijaviranomainen on ELY-keskus. Lisäksi näiden molempien tukien osalta toimeenpanotehtävät on keskitetty muutamaan ELY-keskukseen. Jotta mukautustuen käytännön toimeenpano onnistuisi ongelmitta, on tarpeen huomioida, että puutarhatukien osalta mukautustuen toimeenpaneva viranomainen on eri kuin alkuperäisen tuen toimeenpanijaviranomainen. MTK ry totesi pitää oikeasuuntaisena toimena EU:n komission lisätukea maataloilille. Koska EU:n rahoittama lisätuki on talousahdinkoon verrattuna vähäinen, MTK ry piti tärkeänä, että kansallinen, täydentävä lisätuki maksetaan täysimääräisenä. MTK ry piti perusteltuna esitystä kohdistaa tuki AB alueen sika- ja siipikarjataloudelle, kasvihuonetuotannolle sekä puutarhatuotannolle. Valitulle kohderyhmän tukeminen muuta keinoa käyttäen on hyvin hankalaa, ellei lähes mahdotonta tukisääöksissä olevien rajoitteiden vuoksi. Jotta vastaava kriisituki voidaan maksaa myös rajauksen ulkopuolelle jäävälle tuotannolle, MTK edellytti, että vastaavan suuruiset väliaikaiset korotukset kohdistetaan pohjoisen tuen yksikkötukiin. MTK korosti, että on ensiarvoisen tärkeää saada puheena olevat tuet maksuun viivyttämättä. SLC ry tuki asetusluonnosta siltä osin kuin se koskee kasvihuonetuotannon tukea ja puutarhatuotteiden varastoinnin tukea. Sen sijaan siltä osin kuin asetusluonnos koskee sika- ja siipikarjatalouden tuotannosta irrotetun tuen korottamista, SLC rf toteaa, että sikatalouden osalta ei asetusluonnos johda oikeudenmukaiseen tuen jakautumiseen tilojen kesken. SLC huomauttaa, että vain 50 % aktiivisesta siiantuotannosta on pohjoisen tuen piirissä vuoden 2007 vahvistettujen viitemäärien johdosta. Investoineet tilat eivät tältä osin pääse käsiksi huoltovarmuuspakettiin. SLC toteaa lukuisia kertoja esittäneensä vuoden 2007 viitemäärien päivittämistä paremmin nykyistä tuotantoa vastaaviksi. SLC esittääkin tuen maksua esimerkiksi eläinten hyvinvointituen muodossa. Lisäksi SLC esittää tuen maksun mahdollisimman nopeaa toteuttamista.

Lausunnoista huomioitiin Ruokaviraston teknisiä huomioita ja tarkennuksia muistioon sekä sika- ja siipikarjatalouden tuotannosta irrotetun tuen tukiperusteena käytettävältä osalta huomioitiin rajoittuminen myönnettyyn määrään eikä vain hallussa olleeseen viitemäärään ja maataloustoiminnan osalta tarkemmin rajattu vaatimus. Sen sijaan automaattista tukioikeuden hakua koko tilan hallinnan siirron osalta ei voida huomioida. Eläinten hyvinvointituen muodossa ei SLC ry:n toivomalla tavalla tukijärjestelmää toteuteta.

2. Asetuksen sisältö

- 1 § Asetuksen 1 §:ssä säädettäisiin poikkeuksellisen mukautustukena ja sen lisätukena maataloustuottajille tukialueella AB maksettavan tuen kansallisista jakoperusteista. Maataloustuotantoon on kohdistunut Ukrainan sodasta johtuvia markkinahäiriöitä. Markkinahäiriöistä aiheutuvien taloudellisten haittojen vähentämiseksi maataloustuottajille ehdotetaan maksettavaksi enintään 6 872 674 euroa Euroopan unionin varoista kokonaan rahoitettavaa poikkeuksellista mukautustukea. Lisäksi maataloustuottajille maksettaisiin enintään 13,73 miljoonaa euroa kansallisesti rahoitettavaa lisätukea.

Komission asetuksen 1 artiklan 1 kohdan kolmannen alakohdan mukaan jäsenvaltio

voi maksaa tukea, jolla edistetään elintarviketurvaa tai puututaan markkinoiden epätasapainoon, maataloustuottajille, jotka sitoutuvat yhteen tai useampaan toimenpiteeseen. Edellä mainitun komission asetuksen kohdan mukaan toimenpiteet voivat koskea: kiertotaloutta, ravinteiden hallintaa, resurssien tehokas käyttö ja ympäristö- ja ilmastoystävälliset tuotantomenetelmät. Asetusehdotuksen mukaan tuen maksun perusteena olisi edellä mainituista vaihtoehdoista kiertotaloutta, ravinteiden hallintaa ja resurssien tehokasta käyttöä.

Tukialueella AB voitaisiin tuenhakijalle voidaan myöntää poikkeuksellista mukautustukea ja sen lisätukea maa- ja puutarhatalouden kansallisista tuista annetun lain (1559/2001) 10 e §:ssä tarkoitetun sika- ja siipikarjatalouden tuotannosta irrotetun viitemäärän perusteella jonka perusteella vuodelta 2021 on myönnetty ao. tukea ja joka tuenhakijalla on tukeen oikeuttavana ollut hallussaan 1.9.2021, 11 §:ssä tarkoitetun kasvihuonetuotannon tuen vuonna 2021 myönnetyn tuen määräytymisperusteena olleen neliömetrimäärän perusteella tai 12 §:ssä tarkoitetun puutarhatuotteiden varastointituen vuonna 2021 myönnetyn tuen määräytymisperusteena olleen kuutiometrimäärän perusteella. Käytettävässä hakuperusteessa huomioitaisiin hakemukseen kohdistuneet valvonnan ja hallinnollisen valvonnan seuraamukset. Edellytyksenä tuen myöntämiselle olisi, että maataloustoiminta jatkuu vuonna 2022. Maataloustoiminnassa tarkasteltaisiin sitä, että, kyseisiin vuodelta 2021 myönnettyihin tukiin oikeuttanut maataloustoiminta jatkuu vuonna 2022 jota osoittaisi mm. tukihakemuksen jättäminen ao. tukimuodoista.

- 2 § Asetuksen 2 §:ssä säädettäisiin tuen määrästä. Sika ja siipikarjatalouden tuotannosta irrotetun tuen viitemäärän perusteella poikkeuksellista mukautustukea ja sen lisätukea myönnettäisiin enintään 57 euroa viitemäärän eläinyksikköä kohden. Kasvihuonetuotannon tuen neliömetrimäärän perusteella poikkeuksellista mukautustukea ja sen lisätukea myönnettäisiin pitkän kauden viljelyn osalta (yli 7 kk) enintään 8,7 euroa neliömetriltä ja lyhyen kauden viljelyn (vähintään 2 kk, mutta enintään 7 kk) osalta 3,2 euroa neliömetriltä. Puutarhatuotteiden varastointituen kuutiometrimäärän perusteella poikkeuksellista mukautustukea ja sen lisätukea myönnettäisiin enintään 10,9 euroa kuutiometriltä koneellisesti jäädytetyn varaston osalta ja muun varaston osalta enintään 5,2 euroa kuutiometriltä.
- 3 § Asetuksen 3 §:ssä säädettäisiin tuen myöntämisestä, jos koko tilan hallinta on siirtynyt tukiperusteen muodostumisen ja tuen hakuajankohdan välillä. Tällöin tuki voitaisiin myöntää tilan jatkajalle.
- 4 § Asetuksen 4 §:ssä säädettäisiin tuen myöntämisestä. Tuen myöntämisestä päättäisi kunta. Suorien tukien lain 25 a §:n mukaan laissa tarkoitetussa markkinahäiriötilanteessa valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä muun muassa tuen hakemisesta ja tuen myöntämisestä Euroopan unionin lainsäädännössä säädetyissä rajoissa. Maatalouden tukien toimeenpanosta annettua lakia (192/2013), jäljempänä toimeenpanolaki, sovelletaan muun muassa suorien tukien lain nojalla myönnettävien tukien toimeenpanoon. Toimeenpanolain 11 §:n mukaan kunta tekee päätöksen muun muassa suorien tukien lain 3 §:ssä tarkoitetun tuen ja palkkion myöntämisestä. Markkinahäiriötilanteissa on kyse poikkeuksellisista tilanteista, joita ei ole ollut mahdollista ennakoita lakia valmisteltaessa eikä tulevien vuosien osalta. Tarkoituksena on kuitenkin ollut kytkeä markkinahäiriötilanteissa myönnettävien kriisitukien myöntäminen ja maksaminen voimassa olevien tukijärjestelmien toimeenpanoon toimeenpanolaissa säädettyjen viranomaisten kautta. Edellä sanotun perusteella katsotaan, että kunnalle voidaan antaa suorien tukien lain

25 a §:n ja toimeenpanolain 11 §:n perusteella tehtäväksi päätös maataloustuottajille tämän asetuksen nojalla myönnettävästä tuesta. Tuen myöntäminen voidaan hoitaa osana tukijärjestelmien toimeenpanoa ja kuntien käytettävissä olevien resurssien puitteissa. Kunta on ollut tuen myöntävä viranomaisena myös vastaavien markkinahäiriötilanteiden vuoksi maksettujen tukien osalta vuosina 2010, 2015 ja 2016.

Maksujen suorittamisesta päättää Ruokavirasto toimeenpanolain 6 §:n perusteella.

- 5 § Asetuksen 5 §:ssä säädettäisiin Euroopan komission päätöksen huomioon ottamisesta. Poikkeuksellinen mukautustuki ja lisätuki myönnettäisiin vain, jos Euroopan komission näitä tukia koskevasta päätöksestä ei muuta johdu. Poikkeuksellisen mukautustuen ja lisätuen myöntämisperusteet on ilmoitettava komission asetuksen 3 artiklan a alakohdan mukaan Euroopan komissiolle viipymättä ja viimeistään 30 päivänä kesäkuuta 2022.
- 6 § Asetuksen olisi tarkoitus tulla voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2022 tai, jos eduskunta hyväksyy vuoden 2022 toisen lisätalousarvion mainittua ajankohtaa myöhemmin, talousarvion julkaisemisajankohdasta lukien.

3. Taloudelliset vaikutukset

Valtion vuoden 2022 toisessa lisätalousarvioesityksessä on momentille 30.10.44 (Maatalouden ja maaseudun yritystoiminnan toimintaedellytysten turvaaminen) ehdotettu 14,73 miljoonan euron määrärahaa. Määrärahasta 13,73 miljoonaa euroa on maatalouden huoltovarmuuspakettiin sisältyvää momentille 30.20.41 budjetoitua EU:n kriisitukea täydentävää kansallista rahoitusta sika- ja siipikarjataloudelle sekä puutarhataloudelle. Samalla momentille 30.20.41 (EU-tulotuki ja EU-markkinatuki) ehdotetaan myönnettäväksi lisäystä 6 870 000 euroa. Momenteilla 30.10.44 ja 30.20.41 tarkoitukseen osoitettujen määrärahojen arvioidaan riittävän ehdotettuun tarkoitukseen.